

ИЗЛАЗИ

www.уторником, четвршком
и недељом

ЦЕНА:

за 1 месец 1 динар
или 1 крунаПретплату примају све поште у
Србији и иностранству

ЗВЕЗДА

ПОРОДИЧНИ ЛИСТ

Претплату треба слати:

ШТАМПАРИЈИ
ПАВЛОВИЋА И СТОЈАНОВИЋА

Неплаћена писма не примају се

Рукописи не враћају се.

УРЕДНИШТВО СЕ НАЛАЗИ
У ДУБРОВАЧКОЈ УЛ. БР. 9

БРОЈ 10 ПР. Д.

Уредник: Јанко М. Веселиновић

БРОЈ 10 ПР. Д.

ИЗ ЗБИРКЕ „ОД СЕВДИЈЕ“

VII

Долетеле турне* тице
На обалу морску пале,
И за путе преко мора
Ту су крила одмарале;
А мени су казивале:
Север се је пожурио,
И на хату, на крилату,
Тичице је разјурио
Које но се зиме боје....
Онамо је драго твоје,
По нама ти поручује:
Да те љуби и милује,
Као што те миловао
Када вам је зумбул цвао,
И каранфил мирисао.

Долетеле хаџикице,**
На бео ми конак пале,
И од пута од далека
Ту су крила одмарале:
А мени су цвркатале:
Север се је пожурио,
И на хату, на крилату,
Тичице — је разјурио
Које но се зиме боје....
Онамо је драго твоје,
По нама ти поручује:
Да те љуби и милује,
Као што те миловао
Када вам је зумбул цвао
И каранфил мирисао

1898.

Јелена.

* Ждрали.

** Ласте.

ГЛАВА У ТОРБИ

ИЗ ЗБИРКЕ: „РАЗВЕЈАНИ ЛИСТОВИ“

— Б. Б. —

(НАСТАВАК)

Неки, трезвенији, кад видеше куда ће, запињаше се, помишљајући свашта, а понајпре, да се поднапитом Микљи можда прохтело што год не-смишљено, чиме би дотле неокаљану сироту, могао изнети на рђав глас. Али, ни један ни мигом једним не смеде се одати шта и како мисли, но се сваки подаваше и покораваше сваком најмањем прохтеву, сваком мигу у пола ћефлисанога Микље...

Микља лепо назва Бога, озбиљно и трезвено; шта више, његово питање, да л је рада гостима, звонило је као каква велика и снисхидљива шала... И, што нико ни слутити ни у најбуновнијем сну сањати није могао, да ће чувени, богати Микља с баснословно скривеним богатством, човек, који је познат у неколико нахија, с ову и с ону страну Саве и Дунава; сила, која по десетак момака држи на своме дому и развија радњу, истина мало сумњиву што се закона тиче, али која доноси огромне дохотке, да ће тај човек на једанпут затражити једну пуку сиротицу, без игде икога свога.

Па још са колико пробраних речи, са колико умешности и красноречивости! Људи се пренерозили и скаменили од чуда.

Девојка беше збуњена, као и сви остали, али кад Микља, у дивном свом говору готово шалећи се, али опет некако поштено рече да су прилика: јер ни он, као ни она, нема никог свога, она се заплака....

Али кад подижући главу и у његовим очима смотри сузе, њој дође некако лако на души, преста плакати и погледа му право у очи. Сад га се више није плашила као до сад.

И тако му је, веле, постала жена.

И, ма да је све то лепо опет ја не бејех задовољан с тим. Ја ту хтедох роман.

Али као да то беше само стаза. Неко ми пришану за рибара Ивка, ужасног заједљивца чијег се језика и пакости прибојаваше многи и многи у селу, да се он био загледао у лепу Бисенију пре но што је Микља одведе пред олтар.

Беше то, како су ми причали, прва љубав, само се чекало да се Ивкова кривојарица мало поправи и прошири, па да буде прошевина и свадба. Риболов је увек овде обилан, а Ивко је вредан човек који воли свој посао, а што је главно и разуме га потпуно; и у мало што сан његов не постаде јава, да не би што оно веле: »ко пре девојци, онога и девојка«!... И тако Бисенија постаде Микљиница, место сиротна и проста рибарка.

Завидеше јој стотина друга с обе стране реке. А Ивко и ако се много прибојавао Микље, од злобе и пакости сав се усуквао и постао мрзовољан као стари шаров што му је криво и на сенку своју...

И, ето кога ја сковитлах, да задовољим своју радозналост.

Али све моје наваљивање и салетање не може, Ивко ми просто окрете леђа.

Једне сам вечери омркнуо на оном остружничком ковеју, враћајући се са Умке, и у малој колебици рибарској угледах веселу ватрицу и осетих пријатан мирис печене рибе.

Ивко беше чувен мајстор у тим пословима. Нико као он није умео припремити аласку чорбу и деверуку у процену. Није онда чудо што сам се увратио.

И, о чуда! Нађох Ивка весела и разговорна. Одмах се користих и приликом тако ретком, и његовим необичним расположењем. Наведох разговор после вечере на приче из прошлости. Причах му о своме детињству, школовању, о својим ђачким несташлукима па и о љубави, докле му се, ваљда, срце не раскрави...

Па, и ако то, што тада сазнадох не беше ништа ново, опет ми се чини, да ми је ово недостајало да допуним већ схваћену слику. А после открио ми је, и ако у грубим потезима, једну душу опет просту и примитивну.

Баба Рава покојна, која се примила саморана находчета Бисе, била вам је чудновата светица. Нико није сумњао ко би је видео, да је права вештица.

Омалена, згурена, смежурана лица; њено жуто, крупно око, око под густим и натмуреним веђама, гледало је и строго и продирући, нетренимине, да пред њим сваки мора очи оборити. Тако је њено око гледало и дрско као да чита у теби, до најскривеније дубине душе твоје.

Па онда, баба Рава беше још и хрома. Лева јој се нога згрчила некада, ко зна од чега, сигурно од грехова њених, као божје наказанье, па више до смрти, нити се исправи, нити баба Рава њоме пође. Јак, дренов штап, отада служио је баба Рави место њене ноге.

С тога је баба била још страшнија!... Ал тек њен нос, кукаст као орлов кљун, давао је лицу два профила и то сасвим супротна. На носу крупна брадавица, са неколико крупних оштрих длака и проседи бркови, као у каквог већ зрелијег момка!

Чудна нарав беше у баба Раве. Криво јој је било, ако си јој дошао да тражиш савета ил по-

моћи у каквој нужди, ил лека у каквој бољци; а ако ниси дошао, но си се снбивао или са плашње одоцнио — опет псовка и грдња!

А било је дана када никоме није хтела помоћи и када се врата од уцерице њене не би ни цару отворила.... У селу су веровали, да је тада, баба Рава на договору — са сатаном!...

Е, у таквој кући и уз такву бабу одрасла је Биса... И, опет, никада се та вера, потужила није, није престала певушити и смејати се!

Али, о баба Рави и о њеним вештичким пословима, ма колико да је Биса била по веселој њеној нарави приступачна и брбљива — никада беле прословити не би хтела. Говорило се, да јој је баба Рава припретила, да ће се одмах збабурати и претворити у сушту, другу баба Раву. Та пре и радије би и у ђавола, но у баба Раву!

И, опет је Биса одрасла слободно као тица на грани, као лане у гори. На раду, у жетви, у коњи, свуда се чула њена весела певанија, и нико не би помислио да је то она надничила! Сваки је уживао да је види, да је слуша!

Не беше кола ни весела без ње. А већ певанија као да јој је занат! Стотину је она препевала, а нема ваљда створа, ког није насмејала! Никога се бојала није. Ал ње и препевке њене — бома многи!

Једног човека се само прибојавала и није волела с њим да се сусретне. То је био Микља.

И ето, баш јој он беше суђеник. Усуд им је тако доделио!...

Баба Рава лепо је једнога дана заспала, да се више никад не пробуди! Душу своју, дала је сигурно ђаволу, јер нити се променила, нити на мртваца личила.... За вампире веле, да се тако не мењају.

Не беше заповеке ни кукњаве. Не беше никога ко би је ожалио.

И ако сирота, саморана, опет, све за погреб нађоше спремно у сандуку њеном. За све се баба Рава за живота још побринула.

Да није Биси за љубав, не би се нашло ни жене ни бабе у селу да је окупа и да је обуче. Овако све беше, као и код друге хришћанске душе.

Па се нашло и доста седиља, да поседе код мртваца.

Воштаница је горела више главе, а лице покојне бабе Раве, жутило се као смиље. Постала баба лепша овако мртва, но што је игда била за живота.

Да л су седиље придремале, или се одиста имало с нечастивим посла, тек на једном, пред поноћ, осу се дрека и писак женскадије у баба Равиној уцерици, па сукнуше куд која у мрак и у село, дерући се из свега гласа:

— Повампирила се баба Рава!

И код свега страховања од привиђења, у часу се стекло пола села да буде сведок страховитог чина, још нечувеног у њихноме селу.

Па и кмет, поп и учитељ, у пола одевени, набоше се на »лицу места«... преставници и световне и духовне сеоске власти.

Поп натако само дугачку мантију; учитељ пригрнуо само капут; кмет и бос и гологлав!...

Само Биса, нити се уплашила, нити је побегла! Остала је била сама код мртваца. Можда је њу било мало страха, али ником не казиваше.

И снаша Ружа, кметица, мораде већ и по двадесети пут причати, где је која од њих седла када се лепо баба Рава у сандуку подиже, усправи и седе, и оним њеним вештичким оком упиљи у сваку.

Учитељ рече попу на по гласа:

— Поднапиле се бабе, придремале, па им се стало привиђати!

И у дебати о могућности или немогућности вампирења баба Равиног, на предлог неких највише поп навали да сви седе и даље, те да виде, шта је у истини.

Тако и би.

Донеше пића од кућа и из механе. Нађе се и цезва за каву. И у скоро отпочеше се обређивати чутурама и прислуживати кавом.

Осу се жагор, и граја, прича и разговор.

Мало по мало тек по који сељак, голишав, пригрнуо на рамена само гуњ, искрсне босоног из мрака, ко комарац на светлост, пред осветљену баба Равину кућицу.

На Бису беху већ сви и заборавили, можда је где год, у углу и задремала.

Па као и увек, жагор, жагор, па све ређи и ређи, докле на махове сасвим и не преста... Поноћ давно превалила. Влашићи и штапци, бап се цакле на небу, скоро над самим теменом.

Многе поче хватати и савлађивати дремеж. По неке и пиће. Неки трезвенији подигоше се, и, пошто сву ту хуку буку објавише као »женска посла«, почеше се разилазити кућама.

Али још не беху сви честито ни придремали, а ови што се кућама кренуше, ни стигли до својих кућа, кад се опет заори отуд, од баба Равине кућице, устрашена дрека и писка:

— Вампир! Вампир!

И све опет потече назад, и пресретаху многе, који су се дали у бегство. Беше овладао страх, да су људи оставили у бегству многе жене за собом, Кад их запиташе ови што их пресретоше они дршћући причаху: да се баба Рава повампирила, усправила се у сандуку и седи.

Поп, учитељ и кмет, на прву дреку једне жене, поскочише са седишта пред кућом и провирише кроз одшкринута врата. И за дивно чудо видеше баба Раву, како се усправила и седи, па се напред пригиба и заноси!

Сав свет, а нарочито женскадија, с вриском и дерњавом даде се у бегство.

Поп се збунио тапка ногама у месту, и узвикује некаквим дрхтавим и усиљеним гласом:

— Не бојте се, не бојте се!

Учитељ, као »понајучевнији«, беше већ најдаље — на сред улице!

Кмет истина сав дрхће, али се још не да, као власт, чешка се неодлучно по глави и само понавља: де ли је биров? А да га ко запита, не би ни он знао казати шта ће му.

Док ти се тек са прозора баба Равине кућице осу грохотан крупан смеј и једна крупна гласина подвикиу:

— Где вас ово врашко дете вуче толике за нос!... Хајде-де што сељаке, али и учењаке наше, господу попу и учитеља!... Ха, ха, ха! Врашка цура! Где се само тога сети?!

(НАСТАВИЋЕ СЕ)

СМРТНА МЕЛОДИЈА

(ПО БАЈРОНУ)

Душа је моја мрачна... Певај ми, брате, бурно,
И песмом црне мисли са душе младе гони,
Ево ти харфе златне, па буди звуке тужне,
И нек божанска песма са њених струна звони.
И нека цвили горко као онај листак суви
Када га бесни вихар са голе гране кида,
Нек ти је песма дивља као оно сиње море
Ватреном муњом кад га високо небо шиба.

Чудна је душа моја... Час горко, тужно цвили,
А час се раздрага бурно и ствара слике бајне;
Погружен некад тонем у ниску таштину светску,
А некад дух се вије у оне светове сјајне...
Удеси песму такву да певам и да плачем,
Разведри душу моју, одагнај горке јаде,
И ја ћу с тобом, брате, заједно сузе лити,
Туга је верна друга и душе моје младе.

*

Гле, како се срце топи... гле, како је души мило...
Опила ме песма твоја, певај тужно само тако.
Гле, како се звуци губе... ето тако моје наде
Оставише мене млада, неосетно и полако. —
Ево чаше рујна вина... ја сам у њу сузе лио,
Отровне су сузе моје — та отровна мора бити —
... Нек на погреб харфа звони... она за мном ето плаче...
Певај тужно тако само.. ја ћу смртну чашу пити!..

Д. Ј. Димитријевић.

ГДЕ ПОМОРАЊЕ ЗРУ

од
Н. А. ЉЕЈКИНА

(Насталак)

XXXVII

Coliseum! узвикну најпосле кочијаш и настави и даље говорити им талијански. Он је, јамачно, тумачио шта је то Колизеум.

Путници опазише пред собом величанствене стене, што су заостале од тога гигантскога здања.

— То ли је тај хваљени Колизеум! развуче Коњурин. — Па шта је ту тако лепо? Ја сам мислио Бог зна шта је, а кад овамо, оно није ништа!

— Молићу, Иване Кондратићу... То су развалине, остаци старине... рече му Глафира Семјоновна.

— Ех, чудна ми задовољства гледати само развалине! Целим путем, од како идемо, ништа и не видесмо друго, до — саме развалине. Требало би и друго што видети.

— Али, немогућно је бити у Риму, а не гледати развалине. А што је најглавније, ви сте пристали да их гледате.

— Знам, знам, али мене је привукао сам назив: Колизеум... јер је врло фигуралан. И ја сам мислио да тај Колизеум мора бити нешто на форму нашега, петроградскога Акваријума; међу тим, овде видиш само разваљене зидове и — више ништа.

— Ах, Боже мој! Чекајте мало... Још нисмо ни стигли к њему. Може бити да ће се наћи и нешто интересно!

Николај Ивановић је такође осећао неку досаду, гледајући развалине.

— Ако у Риму нема ништа боље од тих развалина, рече он, зевајући — онда, ја мислим, да ту не треба остати више од двадесет и четири сата, па и то је много.

— Разуме се да је много! прихвати Коњурин. — Ето, одавде би одмах могли ићи да видимо папу римскога па да ноћимо, и сутра дан — пут под ноге, па у друго које место.

— Ах, Боже мој! Та зар ви мислите, чим дођете да ће вам папу показати? викну Глафира Семјоновна.

— Не, не, и зато су јамачно сати одређени, како ја мислим.

— Ех, матушка! Оно може да се догоди, да ни у одређене сате не видиш папу. Али ми ћемо га видети. Тамо има неки особити отвор, и кад хоће да га покажу коме треба, они га само одшкрину и папа се одмах покаже. А ја држим, да ће га и нама показати! рече Коњурин и удари се по џепу.

— Јасна ствар... одговара на то Николај Ивановић. — Не зажали само за који златник...

— Е, баш сте ви чудни, господо, кад тако мислите о папи! упале у реч Глафира Семјоновна. — А знате ли ви шта је овде папа? — Папа је овде највећи... прва особа. Њега, може бити, стотине људи чувају. Ту су око њега кардинали, па онда — момци, и ваздан којекаквих дворана! Он живи као цар; дакле, шта мислите ви с вашим златницима?

— А јеси ли ти баш видела како он живи? Је си видела? окупи жену Николај Ивановић.

— Нисам видела, али сам читала и слушала.

— А-а! Кад је тако, онда не причај по туђим речима! Ми ћемо само пружити момцима на макароне и на пиће, а већ они ће наћи начина да нам папу покажу. А управо, шта треба нама? Видети га, па доста. Нећемо ваљда шавове на његовим хаљинама разгледати.

Разговарајући на тај начин, наши путници дођоше на врата Колизеја. Ту им на мах прискочише два Талијана, у својим згњеченим шеширима, са широким ободима. Један беше просед човек, у годинама, носио је плишани прслук, који је већ одавно избледио. Други бејаше млад, препланула лица, црних бркова као угљен и носио је дугу опаклију. Подигнувши у вис капе, ради поздрава, ови људи стадоше изводити Иванове и Коњурина из кола. Онај старац, као вешт кавалер понуди Глафири Семјоновној своју згрчену руку, а младић видеши то, одгурну га и понуди Глафири своју руку. Она не прими понуде, и стојећи на подношцу од кола бранила се од њих.

— Не треба, ништа не треба. Иљ ње фо па... Лесе муа... говорила је она. — Никола Ивановићу! Шта су ме ови окупили?

— Марш! викну на њих Николај Ивановић, па изиде из кола и понуди руку жени.

Глафира уведе мужа на врата Колизеја. Коњурин је за њима тетуроа. Али, Талијани их не оставише, него, истрчавајући напред показиваше им на вратима остатке живописа и брбљаше нешто рђавим француским говором.

— Шта ће ови од нас, ја не знам! говораше Николај Ивановић. — Глаша! шта брбљају они?

— Нуде се да нам покажу Колизеј. То су, знаш, спроводници што воде и показују.

— То нам не треба! Не треба! Але! рече им Николај Ивановић и махну руком на њих, али они не одступише, већ пођоше даље.

Ево широке арене цирка. Ево места за публику, што су у камену истесана. Ту је и царска ложа, добро очувана, с остацима камених украса, и у пола разваљеним мермерним степеницама од ходника. Руси луташе по Колизеју, али, ма где да су погледали, Талијани их предупреду и одмах почну говорити без престанка.

— Шта да радимо? Како да одагнамо ову напаст? говорио је Николај Ивановић.

— А што би их гонили? Нека их нека брбљају, а ми ћемо их слушати, одговори Глафира, предавајући им се и идући тамо, куда су је они водили.

На крају једнога ходника опазе гвоздену решетку и степенице, што воде доле, под земљу. Онај старац потеже из џепа стеаринску свећу и палидрвце, па стаде мамити Русе у подрум.

— Зове нас доле, рече Глафира мужу. — Мора да има тамо што интересно. Можда су ту тавнице у којима су тамновали осуђеници, што их предаваше зверовима на жртву? Ја сам читала о томе? Хоћемо ли сићи?

— Јеси ли ти при себи, Глаша? Набацала си на се брилијанте, у вредности од неколико хиљада, и сад мислиш да сићеш у којекакве јазбине, куда те зове не-

www.познат подозрив човек? А ако нас он заведе у такво место, где ће искочити неколико људи, па опљачкати и затворити у подземне јаме! Шта мислиш онда? Але, мусје! Але! Марш! Не треба то! викну Николај Ивановић старом Талијану, па нагло повуче жену натраг са уласка у подруме.

Глафира Семјоновна одступи мало.

— Заиста, да није брилијаната, требало би сићи доле! Можда је тамо оно, што је најлепше, рече она.

— Нема ту ни трага од лепоте, драга моја. Разваљени зидови и одломци камења — то ти је све! Уплете се Коњурин и зену. — Разваљени зидови и у нас, у Петрограду, дају се видети. Идите, кад се вратите кући, па видите како руше велико позориште због конзерваторије, — наћи ћете ово исто.

Стари вођ искочи пред њих па их позва да иду некуд горе, по степеницама, али, они се не осврташе на њ. Затим, онај бркати вођ приђе Глафири Семјоновној и понуди јој два комада белог мермера. — Souvenir du Coliseum... Prenez, madame, prenez... (Успомена на Колисеум... Узмите, госпођо, узмите), рече он.

— Овај нуди камење за успомену на Колисеум... Да узмем? пита Глафира мужа.

— Па узми. Можемо се похвалити пред ким у Петрограду, да смо то донели управо из Рима, из Колисеума, и да смо их одвалили од царске ложе. Коњурине! Би ли ти понео који камен из Колисеума, за спомен?

— Море, остави се тога! Ја бих за успомену прогутао са задовољством коју чашу рума римскога и порцију талијанских макарона! А шта ће ми то? Шта имам ја од камена? одговара он, и настави: — Држе људи којекакве развалине за путнике, а ни на крај памети није им, да у тим развалинама удесе какав ресторанчић! Славна нација! А да је ту Шваба или Француз, јамачно би било пића и закуске до миле воље.

— Тако је! Зато хајдемо у ресторан на доручак. И ја сам ти јако огладнео, рече Николај Ивановић.

И они се упутише изласку из Колисеја. Вође се такође кренуше у истом правцу. Они се смеше, скидају капе и клањају. У говору њиховом чула се и реч: macaroni...

— Шта? Тражите „на макароне“? упита их Николај Ивановић и насмеја се. — Ах, ви, досадни ђаволи! Ево вам један франак на макароне! Поделите! По пола! Компрене? По пола... и ту се стаде објашњавати знацима.

Бркати Талијан старао се да разјасни да он треба још да добије и за камење, које даде Глафири Семјоновној.

Ова се маши у џеп и даде брканлији још један франак.

— Merci, madame!... рече овај љубазно, и ћушну јој у руку још једно парче мермера, што га нађе у џеповима своје опаклије.

— НАСТАВИЋЕ СЕ —

ТРУБА СТРАШНОГА СУДА

— БЕРТОЛДО АУЕРБАХ —

Чудновати су, и, често пута, тајанствено, испрекштани путеви човечјег живота. То су чворови и замке, које ни једна човечја рука, па ма како она била вешта, не уме да удеси. То су заплети, које не може да раздреши ни најлукавија памет. Па ипак све то иде својим природним током; а то је, управо, и чудо, што је све обично, из чега необично произлази. То ће се најбоље видети из ове приче.

Управо онде, где се, у сред шуме, деле атари двају села, извршено је једне пролетње ноћи, у доба пунога месеца, ужасно дело. Један је човек клечао на другоме, који је ту лежао мртав. Облик је заклонио лице сјајнога месеца; славуј је уставио своје звучно појање, кад је онај, што је клечао претурао по џеповима убијенога, и све, што би нашао, сакривао код себе. Сад га упрти на рамена и хтеде га однети до реке, која у близини жубораше, да га тамо утопи. На једанпут застаде, задихан под мртвим теретом. Месец се беше појавио и бацао своју нежну светлост кроз шумска стабла, па изгледаше, као да се на месечевим зрацима нијају звуци неке до крајности тужне песме. А сасвим близу разлегосе се звуци поштанске трубе, разносећи по ноћној тишини мелодију оне песме: „Мислиш ли на то?“

Злочинцу је било у томе тренутку, као да је лешина на његовим плећима оживела и као да ће га удавити.

Брзо збаци са себе терет и нагне бежати, све даље и даље. Тек се на обали заустави и стаде прислушкивати. Све је било мирно и само се таласи жураћу низ реку, као да би хтели да утекну од убице.

Овај се љутио што није поништио трагове својега недела и што се од чудноватога страха дао у бегство. Он се пожури натраг, лутао је тамо амо, завирио у сваки кутак; зној му је цурио с чела, удови му отежаше као олово. По нека ноћна тица излете, лепршајући крилима, кад би се он пробијао кроз густиш; али нигде не нађе, што је тражио. Најзад застаде, да боље размотри; али чим би учинио само три корака, одмах би залутао.

Све му је треперило пред очима, те му изгледаше, као да се стабла сагибају и дижу, да му пут заварају.

И зора најзад заруде, тице полетеше и запеваше своје јасне песме. С долова и брегова зачу се пуцање бичева.

Убица се преплаши и брзо га нестане.

Лешина је била тога дана нађена и донета у село у чијем атару лежаше. На десном слепом оку мртвога тела видели су се трагови као од ударца оштрим каменом. Никакав путни лист, нити се у опште могаше наћи ма какав знак, по коме би се могло дознати од куда дође овај бедник и куда је хтео.

На гробљу, које лежаше поред цркве, тамо горе на високоме брежуљку, на чијем подножју промицаше царски друм, пробијен кроз стење, требао је другога дана да буде закопан овај убијени странац.

Огромна гомила света ишла је за спроводом. Они

се беху скупили из свију суседних села; сваки је хтео да покаже своју жалост, своје учешће и — своју невиност.

Тихо, без гласнога жаљења, само са дубоким болом у срцу, кретао се спровод лагано уз брдо.

Свештеник је држао дирљиву беседу. Прво се обратио покојнику и рече:

— На путу си пао. Ко зна, куда је твоје срце жудело, које ти је срце на супрот куцало. Нека би онај, који све зна и све исцељује, послао мир и спокојство у душе твојих милих. Нико не зна, од куда ти дође и где си пошао; али онај, који твоје путеве познаје, упутио те је тамо, где наше око не допире. У којој се пркви Богу молиш, којим језиком говориш, твоја нам нема уста не могу казати. Ти сада стојиш пред њим, који над свима царује, кога сви језици именују и кога ипак не може нико да схвати. Подигните са мном своје руке — обрати се свештеник сакупљенима, и сви га послушаше. Онда проговори он опет: — Ми уздижемо своје руке према теби, о свемоћни творче! Оне су чисте од крвнога греха. Овде, на сунчаноме зраку, исповедамо: Чисти смо од злочинства. Али твоја правда неће изостати. Ма где да си ти, који си свога брата убио тавне ноћи у шумскоме мраку, мач лебди невидовно над твојом главом, и он ће пасти и тебе смрвити. Поврати се, док не буде дошкан. Не гомилај грех на грех; јер онда, кад она зазвучи, кад зазвучи труба страшнога суда....

У том се на једанпут зачу одоздо са друма поштанска труба. Разлеже се песма: „Мислиш ли на то?“

Све заћута и устави дисање.

У средини сакупљених сруши се неки млад човек узвикнувши очајно: „Ја сам тај!“

Пошто га подигоше, признаде кајући се своје недело. Гушећи се сузама, причао је, како је у граду проиграо новац својега господара, како је странца, кога је мислио само оборити, убио; како га је поштанска труба збунила, како је осетио, да му рука гори, кад је небу уздигао и како су му сада исти звуци поштанске трубе измамили признање.

Тихо, без гласнога жаљења, само са дубоким болом у срцу, кретао се спровод лагано низ брдо.

Са уздрхталом душом, сузама у очима, оплакујући голему несрећу, вратише се многи дома.

Два су божја створења за увек иступила из људског друштва.

Ј. У.

НЕШТО О МОДЕРНОЈ КОЛЕГИЈАЛНОСТИ

(по немачком)

Најсигурнији пут да се дође до златне праксе јесте: своје колеге што више оцрнити, а себе као чудо од лекара представити. То су већ лекари из доба Парацелзија знали. Ко хоће да се научи грдити и псовати, тај нека прочита писце из тадањег времена па ће се више ухаснити но од дружења са пиљарицама.

Данас не помаже више проста грдња. Ловљење пацијената мора се сада учити, јер није више лако својим еснафлијама хлеб красти а при том и даље важити као добар колега.

Ево како о томе један стари практичар прича:

У повећем делу, које ће ускоро изаћи из штампе, под насловом: „Ручна књига о неговању колегијалности“ претресаћу ово питање опширније; за сада се ограничавам на кратке савете, које сам по примеру најмодерније Колера-литературе скројио.

Чим ти дође који болесник, одмах га запитај, је ли већ био код другог ког лекара. Каже ли да јесте, онда му реци, да није право, што мења лекара. У колико си при том осорљивији, у толико је боље. Тиме си сачувао колегијалност а пацијенат те држи за врло часног човека. Учини се затим, као да само због његове болести одступаш од свог уобичајеног правила, али му при том строго нареди, да одмах извести свог пређашњег лекара, да си ти предузео лечење. Тиме си спасао душу и онда можеш до миле воље грдити. То увек чини на болесника утисак, да говориш болести ради, а не ради личности. — После овога гледај да дознаш, какво је мишљење о болести колега имао. Ако је он назвао ревматизмом, а ти је крсти неуралгијом. То је само друга реч и ништа више, али болесник одмах примети, да његов пређашњи лекар није болест познао, и да је према томе и његово лечење било погрешно. Да би се ова помисао код болесника добро усадила и да би ти овај корисни муштерија био сигуран, препиши му црвену медцину, ако је она, коју му је пређашњи лекар преписао, била бела. Овим ти је лов сигуран.

Богат плен јесу болесници, који су пре тога били код поштеног лекара, јер кажу да и оваквих лекара има. Ако им је овај само погледао у грло, па рекао, да запаљење жлезда није опасно, а ти одмах држ' за чекић и стетоскоп, чисти огледало за гркљан и испитуј воду на шећеру и беланчевини. Онако као узгред бачено питање: „А зар колега није баш ништа прегледао?“, појачава утисак и веома је за препоруку. На крају крајева, дај целој овој комедији лепо име, на пример: „angina phlegmonosa“. Као што људи радо читају сензационе романи, исто их тако занимају и представе у лекаревој соби. Лекар, који сваком болеснику скида кошуљу, па га у његовој наготи посматра, важи као ванредно добар и спреман.

Понеки поштен лекар има обичај, да каже неким својим болесницима да ће њихове болести саме по себи проћи, с тога нека не носе новац дабе у апотеку. Са таким будалама лако ти је изићи на крај. Доста је да напишеш дугачак рецепт, па да болесник оде са дубоким уверењем да си ти чудо од науке а твој колега прави магарац. Јер кад неко оде лекару, онда хоће да му се болест поштује и респектира. Он хоће да га кошта и онда га вређа, кад му неко силом затвара кесу, коју он хоће да испразни. *Mundus vult decipi, ergo decipiatur.* — А то значи: лажи и варај човека докле и колико хоће, док му сузе не ударе на очи.

Веома је добро у згодном тренутку вртити главом. Пошто си прегледао болесника а ти захтевај, да ти још једном исприча мишљење твог претходника; саслушај

га, па се врти при том главом. Прегледај га још једном, па опет врти главом. А ако при том промрмљаш као нехотице кроз зубе: „не могу да појмим“, онда ти је успех сигуран. — Врло је zgodно и следеће средство: Питај, шта је колега преписао, па онда узми рецепте, као да их студираш. Ма при чему тргни се, и учини се као да си с неба пао. Болесник ће те одмах запитати, да ли у рецепту нема што рђаво? А ти онда: „Ништа, ништа. Доза је нешто јача, но што треба да буде, али ви сте сигурно тада били у таквом стању, да је мој колега морао употребити јаче средство.“ После овога пацијент ће знати двоје: Прво да га његов пређашњи лекар у мал' није отровао, а друго да си ти врло поштен човек, који свог колегу и онда штити, кад је овај учинио велику погрешку. — Или: Гледај укоченим погледом у рецепт па онда уједанпут изненада запитај болесника: „Па је ли вам ово помогло?“ Разуме се да му није помогло, јер зашто је онда дошао теби; али ово глупо питање има своју добру страну. Оно обраћа пажњу болесникову на то, да је твој претходник био велики магарац.

Веома је корисно, да при прегледању болесника нађеш ма какву бубуљицу, којој пређашњи лекар није обраћао никакву пажњу. Посматрај исту врло брижљиво, чуди се како то, да колега Х. то није приметио, мувај се око исте све дотле док се болесник не увери, да цела његова бољка долази од те бубуљице, и док се љутито не запита зашто то да и Д-р Х. не примети?

Ако је један од твојих колега заиста ставио погрешну „диagnoзу“, онда то несмеш ни по коју цену да пропустиш; причај то, где год стигнеш, и гледај ако је могуће да то и трећи лекар потврди.

Ако ти један пацијент умре, коме ни ти, ни твој претходник нисте могли помоћи, онда мораш породици умрлог увек рећи: „Да сте ме одмах у почетку болести звали, онда бих смрт отклонио, али овако“ и при том слегни раменима.

Најбоље се пацијенти пецају у кафани при чаши пива. Чим гости за столом дознају да си лекар, одмах ће ти час један час други причати историју болести и смрти свога деде. А ти се онда лепо распитај ко је болесника лечио, па се онда чуди и крсти, како то да тако искусном лекару као што је Д-р Х. умре деведесетогодишњи болесник. Питај, шта је болеснику преписивано, па напоследку почни научно разлагати и доказивати, да би добри покојни старац и дан дањи живео да је доспео у праве, т. ј. у твоје руке. Будалаштина о ванредним напрецима модерне медицине тако импонира људима, да ће ти сва твоја причања безусловно веровати. Јеси ли им довољно објаснио, да је покојни деда само усљед застареле терапије свога лекара умро, онда ће ти чекаоница сутра дан бити пуна кафанских филистара, који су дошли да се по „најновијој методи“ лече.

Ако си млад а твој колега стар човек, онда причај људима о рукама што дркте и слабим очима твога сунпарника. Ако је тек дошао са Универзитета онда обрати пажњу публици на то, да нема праксе и искуства.

Ако ове моје савете послушаш важићеш као ваљан и спреман лекар. Твоји ће те садругови радо називати „драги колега“, јер ће одмах увидети, да разумеш свој посао. А твој посао и није, да људе лечиш или да им помогнеш, него: паре да зарадиш.

Ј. А.

ДОКАЗ КАД ТРЕБА

— EMILIA PARDO BAZAN —

У салону „Круга слободних мислителеа“ (ово друштво преминуло је у раној младости због недостатка прилога) говорили смо о социјализму и комунизму, па добричина Зенон Велета, који се увек радо препирао, ватрено је тврдио, да нико, па ни онај, који баца динамитске бомбе, или ножем удара и на губилиште иде, није у дну своје душе прави комунист.

„Немојте ми то говорити“, доказиваше Зенон; „нема комунизма; са моралног погледа то је превара; немојмо речима доказивати — дела нека сведоче.“

„А зар вама то није дело“, викну славни сењор дон Трестан Молиниљо, дописни члан академије историјских наука у Штокхолму, „кад неко себи да заврнути шију? И вас бих желео видети...“

„Пре ћете ослепити, него ли што ћете то видети!“ плану Зенон страсно. Разумејте ме добро: Ја велим, да сваки дан видимо људе, који међу живот на коцку за трице. Свака борба с младим биковима плати се у провинцијалним варошима двојицом или тројицом мртвих и десеторицом или дванаесторицом тешко рањених. Нешто да се сад покрене грађански рат поводом... каквим му драго, биће их пуно добровољаца. Удесите устанак за какву мисао, или против ње, па ће на улице као зверови да полете безбројни грађани, дотле мирни, нити ће се плашити, што ће им прснути мозак. Ради неколико чаша, ради десет пара, ради мало јаче речи, ради ма какве маленкости момци у крчмама и при танцу хватају се за кике. Верујте ми, човек мало цени свој живот, лако га баца од себе; ни смрт на олтару какве науке није доказ, да је мученик искрено исповеда. А, господо, главно је не умирати за науку, него живети за њу и по њој се управљати. И бац зато ево се кунем, да нема таквих комуниста и анархиста, да су они гатка, коју је створио господски страх. А да је тако, доказаћу. Где ћете ви наћи комуниста, који би, имајући имања, сасвим га жртвовао а себи ништа да не остави искључно, што би други могли уживати? Где се крије тај анархист, који кад би се докопао власти, не би је вршио, и кад би могао пењати се, сишао би? Како је то, да нема комунистичких милијунара и да нема министара и генерала, које би мамио и премамио анархизам? Који ће, имајући два кожуха, дати један ближњему? Кад ми покажете такве случајеве, онда ћу признати, да је комунизам идеја, а не очајно стање, причињено нуждом.“

„Пријатељу Велето“, упадох му у реч, „ја знам не једног, него многе комунисте и анархисте, какве ви описујете и за које велите, да их нигде не налазите. Они су вам комунисти од главе до пете, јер не само да су

увек готови положити живот и полагају га и често га губе за своје уверење, него се тим уверењем непрестано управљају и по њему поступају и у ситуацијама, па по њему и мисле. Они неће да имају својине; они не маре за вршење власти; својина их срди и толики су пријатељи једнакости, да се ни оделом, ни јелом, ни станом, ни постељом не разликују ни за длаку међу собом. У својим погледима тако су ревниосни, да се одричу жена и љубави, да би им могли боље служити, и иду у сапогама...“

„Ех!“ викну Велето, „домишљам се, какви су то комунисти, које помињете. То су фратрови... А зар не знате, зашто се фратрови чине да су изузетак од правила, које постављам ја? Зато, јер су комунисти у животу само зато, да би постали најпрепреденијим индивидуалистима... после смрти. Под тобожњим колективизмом тражи сваки своју корист, спас душе, која не може слити се с другима, а радост свога тела тражи у блаженству; већи део славе, купљен за једноликост и одрицање од сваке својине и сваке светске користи... Да, казаћете да сам луд: нико се сваки дан не жртвује за туђе добро. То су практични индивидуалисти... било овде, било у рају... али увек индивидуалисти. Човек је комунист само споља, јер нема економске или друштвене теорије, која би могла поништити ја. Ако је по вољи, хоћу вам причати случај, који је доказ за ту страшну истину у свој њеној наготи и умној свирепости. Причаћу вам то са неколико речи:

„Познао сам се тесно са социјалистичким комунистом, врло ревниосним, пуним уверења и осим тога одважним. Тај човек гледао је смрти хиљаду пута у очи и најпосле му за неки његов неразумни дивљи посао бацише рукавицу и послаше га у заточење на острво Фернандо По. Случајно сам путовао на истој лађи... Дике се ужасна бура; поамни таласи ударали су у лађу, која већ поче тонати, те спустише и чунове. Један од њих, најмањи, беше пун жена и деце и због сувишна терета хоћаше да се потопи. Гледали смо да га одржимо ужетима, докле је део људи на њему прелазео на већи чун. У том тренуту узбуђености и неописане забуне замолише комунисту, да држи уже. Он га ревниосно шчепа и с почетка осећаше само лак свраб; али га поче длан жећи, као да на њему има жеравицу. Пусти ли, пропали су људи и чун; ваљало му је трпети, па макар му се здерала кожа и месо. Али бол биваше све јачи, постајаше страхан и комуниста запсова, пусти уже и виде, како чун потону у воду, као камен. Он се смутно — нашто порицати то? — али ми је признао, кад би га рука сто пута тако болила, да би сто пута пустио чун да потоне. То је наш хлеб насушни. Двадесет живота нема толике цене, као једина наша фактична патња.“

Велета умукну и умукнусмо и ми. А кад сам погледао у његово лице, које је уједанпут побледело и променило се, помислио сам нехотице, да је он био тај описани комунист и тражио сам на његовом десном длану трагове од ране.

ЗАНИМЉИВЕ СИТНИЦЕ

Жене коцкари. — Позната је ствар да жене радо играју карата, отуд оне радо и погађају „судбину“ у картама. Прве карте за игру, које историја зна, измислила је жена за забаву једном краљевићу на француском двору. Марија Антеонета страшно се картала у новац. »Двор је права коцкарница«, писао је Јосиф II за време свога бављења у Француској; и аустријски посланик на француском двору писао је у својим извештајима Марији Терезији: »Краљица губи огромне суме, 500 лудора за једно вече, што краљ из своје приватне благајнице плаћа. За годину дана изгубила је 7556 лудора. Многи се уздржавају у двор ићи, бојећи се огромних губитака у коцкању; а приступа имају и људи сумњивог карактера. Не давно су ухватили једнога, који је хтео место златника тантузе да протури. Грофу Диљону украли су у двору новчаник са 500 лудора.«

И у наше доба развијена је страст коцкања у женских као и у старије време. У Монаку видићете да се женскиње коцка подједнако са мушкима. Колико аристократиња има тамо, које залажу свој скупоцени накит да би могле продужити коцкање, а колико има славних глумица, које су у Монаку изгубиле сав свој муком стечени иметак! У Хамбургу и данас носи назив једна улица по имену руске грофице Кишељеве, која је тамо, кад је коцкање било дозвољено, изгубила на десет милијуна рубаља. А „фрише-фире“ у Новом Саду, па „фарбл“ у Београду?..

Рад женскиња у Енглеској. — По последњем цензусу има у Енглеској 61.000 кројачица, а по каванама послужују 70.000 женскиња. У штампарама раде 4500, а у рудницама 4721. У поштанским надлештвима врше послове 35.000 женскиња, а у индустрији дувана долазе их 121 на 100 мушких; у индустрији конопље још и више: 195 на 100 мушких. У Енглеској има 130.000 учитељица, три пута више него учитеља.

Чишаоцима

Ко од г. читалаца не положи претплату на Звезду до закључно **25. ов. месеца**, обуставићемо му лист од 1. фебруара а наплату за дуговање тражићемо надлежним путем.

Ову меру морамо предузети с тога, што има много читалаца који радо читају, а не радо плаћају, а тиме штете издаваче листова јер се ови излажу трошковима за већи број штампања листа док читаоци неће исте да плаћају.

Најбољи начин за претплату препоручујемо да се претплате код својих пошта: тиме ће бити сигурни да ће лист тачно и сигурно добијати.

Администрација „Звезде“.

Садржај: „Од севдије“ (песма) — „Глава у торби“ (наставак) — „Смртна мелодија“ (песма) — „Где поморанце зру“ (наставак) — „Труба страшного суда“ — „Нешто о модерној колегијалности“ — „Доказ кад треба“ — „Занимљиве ситуације“ — „Чишаоцима“.

Власници: Ст. М. Веселиновић и Павловић и Стојановић Штамп. Павловић и Стојановић дубров. ул. бр. 9. — Уредн. Ј. М. Веселиновић.